

UNITÁRIUS KÖZLÖNY

A VALLÁSOS ÉS ERKÖLCSÖS ÉLET ÉBRESZTÉSÉRE

KIADJA A DÁVID FERENC EGYLET

SZERKESZTI:
Dr. BOROS GYÖRGY

FŐMUNKATÁRS:
TARCSAFALVI ALBERT.

TARTALOM:

A szerkesztő asztaláról	229	A Dávid Ferenc-Egylet köréből:	
Megértette Dávid Ferencet!	230	Unitárius élet Budapesten	250
A Dávid Ferenc-Egylet XXVIII-ik közgyűlésének jegyzőkönyve	232	Ürmössy Miklós nyugalmazott miniszteri tanácsos elnöki megnyitó beszéde	251
Titkári jelentés	235	A D. F. Egylet háromszéki fiókköre	252
Az angol isteni tiszteletről	244	Egyházi és iskolai mozgalmak	254

Mennyegzői, konfirmációi s ünnepi alkalommal igen kedves és jótékonyhatású állandó ajándék az imakönyv. „SZIVEMET HOZZÁD EMELEM, írta dr. Boros György, női imakönyvet a sajtó meleg szavakkal üdvözölte, a közönség valláskülönbség nélkül megkedvelte. Ára csinos vászonkötésben, arany kehely és arany címmel 2 K 40 fill. **Öt példány egyszerre rendelve 10 K.** Bőrkötés aranyszéllal (barna, sötétkék, fekete) 6K. Fehér csont, selyem- és bársony kötés többféle színben, kiválóan jó papíron 10 K. Bőrkötés remek kivitelben 14 kor. Megrendelhető a szerkesztőnél.

Örökös alapítóink.

A Dávid Ferenc-Egylet okt. 26-án tartott közgyűlése örvendetesen nagy lendületet adott Egyletünk azon törekvésének, hogy örökös alapítókat gyűjtsön. Első nagyon föltűnő jelenség volt Merész-Müller Gyula nagyszabású alapító-oklevele, mellyel a Dávid Ferenc-Egyletet megajándékozta. A közgyűlésen mutatta be a válsztmány. Gyönyörűen van kifejezve a rajzon, miként csoportosul Dávid Ferenc körül a múltban a fejedelem, nemesség, a nép s miként nyújtja elismerését a nagy férfiúnak a külföld a későbbi időkben. Ott van a jelen is. Az előadó asztal mellett ül a tudomány embere és beszél a művelt közönségnek. A köréje gyűlt falusi embereknek szól vezérük a tanító. Igazi beszédes kép, valódi dísze lesz minden háznak.

Örökös alapítói tagságra számosan jelentkeztek, akiknek a nevét egy közelebbi alkalommal fogjuk bejelenteni. Ezuttal nagy köszönettel nyugtázzuk a következő új alapítványokat:

27. Thoroczkay Vencel Guraszáda 100 K.

28. Kovács József gondnok, Hódmezővásárhely 100 K.

29. Kovács Józsefné úrnő Hódmezővásárhely, kiegészítésül
60 K = 100 K.

30. Ajtay Jánosné lelkészné H.-Almás, I. részlet 20 K.

31. Sipos József m. kir. adótárnok 100 K.

Hálás köszönet és elismerés a vezéreknél!

Tudomásra hozzuk, hogy aki nagyobb alapítványt tesz, alapítványát a nevéen külön könyvön fogjuk kezelni.

UNITÁRIUS KÖZLÖNY

A VALLÁSOS ÉS ERKÖLCSÖS ÉLET ÉBRESZTÉSÉRE

KIADJA:

A DÁVID FERENCZ EGYLET

SZERKESZTI:

Dr. BOROS GYÖRGY

FŐMUNKATÁRS:

TARCSAFALVI ALBERT.

Előfizetési ára: 2 kor. 40 fillér. Egy szám ára:
24 fillér. Egyleti tagok 5 évi kötelezettséggel,
egy évre 2 koronát fizetnek,

Minden pénz Gálfi Lőrincz egyleti pénztárnok-
hoz küldendő Kolozsvárra.

A szerkesztő asztaláról.

Olvasni valója a városi embernek annyi van, hogy nem is győzi. Az útca sarkán 2, 4, 6 fillérért kap egy nagy *ujságot*. Az *ujságért* él-hal mindenki s nem vesszük észre, hogy a sok apró-cseprő, néha értékes, többször léha, legtöbbször erkölcstelen *ujdonság* úgy hat a lélekre, mint a víz a tejre, megligítja, ízetlenné teszi, tehát se tej se víz. Aki csak a napi híreket vadássza, de nem keres komoly, okos, hasznos, szívhez, vagy észhez szóló dolgokat, ne csodálkozzék ha híg, könnyelmű és jellemtelen lesz a gondolkozása, érzése, izlése és beszéde. Mi arra törekszünk, hogy kis lapunkban mindig lehessen találni néhány jó eszmét, szép gondolatot.

«*Egész életemben* akkor voltam boldog, mikor egy-egy kellemes szót hallottam az emberektől». Ezt írja egyik olvasónk és megköszöni azt a néhány szót, amelyet «*Egy kis figyelem*»-ről mondtunk múlt számunkban ezen a helyen. Az író bizonyosan nem gondolt arra, hogy a szerkesztőt mennyire táplálja az olvasó figyelve s mennyire elszomorítja, ha arra a tapasztalatra jut, hogy az úgynevezett olvasó, bele se nézett. Hát nem mondjuk, hogy hálátlanság, de gondoljuk, hogy maga ellen vét, aki nem igyekszik meglátni a szépet s' a jót.

A *testvérek* nem beszélnek olyan szépen, csöndesen egymás között mint az idegenek. A testvérek megszokják egymást s az idősebb, vagy erősebb szeret uralkodni a másikon. Követeli magának az elsőséget, s e miatt örökös féltékenység, gyakori gyűlölség s néha még olyan jákóbos csalás is dúl közöttük. A szülők akarják jól irányítani, oktatják, feddik, de biz, az keveset ér, ha ők nem gondolják meg, mennyivel szebb a békesség, mennyivel édesebb a második falat, ha az elsőt neki adtuk, aki nem várta. Hát csakugyan nem volna lehetséges, hogy jobb testvérek, egymást megbecsülő és szerető tanuló-, dolgozó- vagy lakótársak legyenek?

A törökök birodalmát hullának nézték a szomszédos népek, rászállottak és vad kegyetlenséggel addig csipték, szurták, gyilkolták, amíg életet láttak benne. Mikorra e sorok festék alá kerülnek, talán már az utolsó lehelletét is kiadja. De azzal nem lesz vége! Azután következik a hullaméreg beoltása a szomszédos testekbe. Lesz még nagy, gyilkolás, öldöklés, mert az ember is olyan mint a ragadozó állat, ha eleven vért izlel meg, többet kíván s nincs hatalom, amely föltartaná féktelen dühét.

Megértette Dávid Ferenczet!

400 esztendő elmúltával megérteni Dávid Ferenczet! Lehetséges-e ilyesmi? Más az idő, mások az emberek. Most 400 esztendeje egy kis ország születik, hamvából a nagy Magyarországnak. Beszorul ide, ahol szebb a rózsa, tisztább a patak s zengőbbek a dalok. Ide, ahol gyöngye folyócskák, apró patakok ereiben foly, fut, rohan le, szét a száraz puszták kebele felé, a hegyek könnye, a fellegek harmatja. Ide, ahol szebb még a fűzfaág is, mint másutt a gyöngyvirág is. Ide, ahol zöld erdő zúg, vadgalamb bűg. Ide, honnan úgy mennek a halál elébe ők, mint más ember menyegzőre mén, virágokat tűznek kalapjaik mellé s dalolnak a haremezején.

Van ennek az országnak saját királya, aki magyar anya tején nőtt fel, aki ifju még, de megérti, mit kíván

a nép, s mire törekszenek a nép vezérei. Akinek lelke hajlik az okos szóra s szentesít olyan törvényeket, amelyeknek betűje nem ő, hanem megeleveníti a lelkeket négy-száz esztendő elmúltával is.

Van ennek az országnak nemesi osztálya, de az egynek érezi magát a néppel s arra szövetkezik, hogy a nép fölvilágosodjék, megismerje az evangélium igazságát, hogy ez az igazság szabaddá tegye őt.

Van ennek az országnak tanító serege, bátorszivű pap-ság, amely vágyik a világosság után, hogy azután világolhasson s elmegyjen oda, ahol a nagy lelkek vivják a szent csatát, a hitért és evangéliumért, hogy hazajövéen, osszák szét az emberek között a legszebb isteni ajándékot, a hitet.

Van itt iskola is s ha nincsen terem, mert megmozdulnak a kövek és azokról hangzik a kiáltó szava, de nem nyeli el a pusztá, hanem visszaverik a hegyek, az erdők és mialatt egyik nemzedék a másiknak nyomába lépne tudományt kedvelő, új tudásért epekedő lesz Erdélynek népe a Királyhágótól el Bucsecs ormáig.

Volt itt egy nagy, egy bátor szivű ember, kiről elmondották ellenségei is: soha még ember így nem beszélt. Egyszerű volt mint a názáreti, munkásember fia, mint ő, szegény mint Pál apostol, szeretni tudó mint János, a halálig bátor mint István.

Ez addig kereste, amíg megtalálta az igazságot és ahhoz híű lett mindhalálig és elnyerte az örök élet koronáját, amely a feltámadáskor fényleni fog, mint a gyémánt, tündökölni, mint a messzi magasságból ránk sugárzó csillag.

És ezt, a mi Dávid Ferencünket addig kereste, a míg megtalálta, megértette és az ő jóízűen beszélő, majd hogy nem regélő, igaz anyai székely-magyar nyelvén megszólaltatta egy ifjú székely, aki szerény mint a falusi leányzó, serény mint az ifjú gazda és amolyan jó keze fogásu, mint az a székely fiu, aki az édes apjához ütött.

Talán illő is volna immár tovább nem kerülgetni, hanem egyenesen kimondani, hogy Dávid Ferencet tisztán megértette, szépen meg is irta Papp Domokos. A Dávid Ferenc-Egylet ezt az igazán gyönyörködtető, építő, vallásra buzdító életrajzot csinos kis könyvben kinyomtatta és Karácsonyra szét is küldi mindenkinek, aki megakarja érteni és érezni, ki volt Dávid Ferenc?!

A Dávid Ferencz-Egylet XXVIII-ik közgyűlése.

Tartatott 1912. október 26-án Kolozsvárt. Elnök: Báró Petrichevich Horváth Kálmán, jegyzett dr. Boros György főtitkár. Jelen vannak: Ferencz József tiszt. elnök, Ferencz Józsefné alelnök, Kovács József és neje Hmvásárhely, Gyulay Árpád, dr. Hintz György és neje, dr. Boros Györgyné, Boros Irén, Kelemen Árpád, dr. Pázsint Mihály, Pázsint Mihályné, Lőrinczi István, Gál Jenő, Csegezy Mihály, Ürmössy Jenő, Nagy Gyula, Csifó Salamonné, Fangh Erzsébet, dr. Gál Kelemen, Ajtay János, Árkosy Béla Selmeczbánya, Dimény Mózes Bpest, Józán Miklós Bpest, dr. Nyiredy Gézáné, Nagy Béla, József Lajos, dr. Ferencz Iózesef, Ürmösy Károly, Pálffy Márton, dr. Tóth György, Vass Domokos, dr. Borbély István Ürmösi József, Györfi István, Ürmösi Kálmán, Lőrincz István, Pál Ferenc, Benczédi Pál, Kisgyörgy Sándor, Ütő Béla¹ Tarcsafalvi Albert, Barabás István, Abrudbányai Ervin, Gyöngyös: Ibolyka, Nagy Béláné, Pálffy Mártonné, Vári Albertné, Benke Elek,¹ Végh Mihályné, Ürmösi Károlyné, Ürmösy Kálmánné és leánya, Iszlay Etelka, Péter Ödönné, Iszlay Erzsike.

1. A theologusok énekkara karénakkal vezeti be a közgyűlést.

2. Elnök báró Petrichevich Horváth Kálmán a következő elnöki megnyitót tartja:

Tisztelt Közgyűlés! Hölgyeim és uraim!

A D. F. E. megalakulásának huszonnyolcadik, lapja az Unitárius Közlöny alapításának huszonötödik évébe lépett. Negyedszázad hosszú idő egy ember életében, de rövid egy társulatra vonatkoztatva, mely céljái az emberszeretet, a vallásosság és a jó erkölcsök terjesztését tűzte ki; melynek élete — nem a társulatot, hanem a célt, az eszmét, melynek megközelítésére törekszik, tekintve, örök kell, hogy legyen.

Az emberségnek haladni kell napról-napra a jóság, a lelki nemesség, az evangélium által megjelölt útján, mindig előre a tökéletesedés felé, mert Jézus mondá: «legyetek tökéletesek, mint az én mennyei atyám tökéletes!»

Anachronizmusnak látszik, hogy én emberszeretetről, testvériségről, a népek közötti békéről, mely eszméknek Jézus életében oly fenséges megtestesítője és hirdetője volt — beszélek most, midőn csak a szomszédában megindult vészes harc ezerek életét oltja ki — és midőn lehetsé-

ges, hogy annak duló forgatagába, (mitől Isten mentsen) hazánk is bevonatik.

De a népek gonoszsága, az erősebbnek vágya, törekvése, hogy elvegye a gyengébbtől azt, ami annak jogos tulajdona, az egyesek nem fékezhető ambíciója, mely mindenáron érvényesülni akar, — nem gondolva az áldozatokkal — bekövetkezhető, előre nem látott akadályokkal, oly komplikációba viheti nemzetének legjobbait, melyben elvész minden: élet, vagyon, dicsőség, csak egy marad meg az önvád, a megbánás azok lelkében, kik azt előidézték. Mindez, mondom nem akadályozhat meg minket abban, hogy keressük mindig azt, ami körülményeinknek megfelelőleg embertársaink javát mozdíthatja elő, a lélekre nemesítőleg hathat és majdan, ha a végzet úgy határoz, hegesszük be azon sebeket, melyeket egy netáni háború, melyet reánk kényszerítenek, hazánk, nemzetünk testén ejt.

Kicsiny egyletünk nem sok vizet zavar a társadalmi, a nemzeti élet nagy folyamán, de mégis egy fix pont, egy dereglye, melyre fellehet halmazni jót és rosszat, és miután mi, mint fennebb mondám, csakis a tökéletesedés felé kell, hogy igyekezzünk; azt pedig csak embertársaink irányábani kötelességeink teljesítése által közelíthetjük meg, lássuk azért röviden mi a mi kötelességünk ezen cél szolgáltatában. 1-ső önmagunk, 2-szor a család, 3-szor a társadalom, 4-szer vallásunk és 5-ször hazánk irányában. Ezzel megoldhatjuk az élet problémáját.

1-ször. Önmagunknak tartozunk azzal, hogy kimondjuk: éljen mindenki a maga állásának megfelelően, ha van módja reá, de ne tegye, ha nincsen és ne szégyelje azt. Ugy cselekedjék mindig minden körülmények között, hogy lelkiösmerete azon megnyugodhassék és felemelt fővel járhatson embertársai között.

2-szor. Ha családunk irányában kötelességeinket vizsgáljuk, ebben ne kövessük sem a franciát, ki magától mindent megvon, hogy azt gyermekei jelene és jövőjének biztosítására áldozhassa. Ezáltal megbénítja munkakedvüket, mert biznak szülőik támogatásában; sem az ángolt, ki fiait, amint annyira megnőtt szárnyuk «elbocsátja» a családi fészekből, ki a nagyvilágba, annyit ad nekik, melylyel üzletük vagy leendő vállalkozásuk alapját megvetették, a többit reájuk bizza, mondván: kaparj kurta, neked is lesz, élj meg fiam, ahogy tudsz, én is megéltem a saját emberségemből. És meg is élnek, mert életrevalóságuk a velük született őstermészet adománya. Mi nem birunk

sem a franciák nagy gazdagságával és anyáskodó szeretetével, sem az angolok életrealitáságával, azért útaink elválnak. Nekünk családunk tagjai iránt kötelességünk, hogy biztosítsuk számukra a társadalmi állásuknak megfelelő megélhetést, a nélkül azonban, hogy azzal vagyoni romlásunknak menjünk elébe. Adjunk mindenekelőtt gyermekeinknek jó nevelést, szellemi és lelki gazdagságot, hogy az élet minden eshetőségei közepett megtalálják a helyes utat. Ebben saját családi életünkben adjunk követendő példát. Tanítsuk meg őket lemondani, nélkülözni, szenvedni tudni, akkor vértelven lesznek az élet sok bajával szemben.

3-szor. A társadalommal, melynek tagjai vagyunk, fen kell tartasuk az érintkezést és kötelezettségeinknek velük szemben eleget kell tennünk, amin az illem és jó nevelés előírja, de ez nem kötelez semmikép arra, hogy magunkat esetleg oly költségekre ragadtassuk csak azért, hogy tagjaiúl tekintessünk, mi nem áll arányban vagyoni helyzetünkkel: bona pacta — a költségeket illetőleg — boni amici.

4-ik. Vallásunk iránt nagy kötelezettségeink vannak. Az leghűségesebb barátunk, ki el nem hagy életünk válságos perceiben, megvizsgálja, ha annak szükségét látja és oldalunkon van az öröm, a szerencse idején, melyeket az élet forgó kereke előnkbe vet. Int, ösztönöz az erkölcsileg helyes életre és midőn Jézus életére mutat, mint megmászandó magas csúcsra, a glória reményét csepegteti azok szívébe, kik indulásra készek és ezzel fölruhazza őket azon erkölcsi erővel, mely csudákra képesít. Támogat, bátorít és megjelenik dicséretül sirhalmunknál, hogy enyhítse fájalmát azoknak, kik érettünk búsulnak. De, hogy a vallás magasztos hivatásának megfelelőhessen szükséges és kötelességünk: Támogatni az egyházat, melynek keblén élünk, szóval és áldozatra kész tetteikkel.

5-ször. Hazánk iránti kötelességünk előnkbe szabja ennek önzetlen szeretetét, melylyel megáldva kell, hogy legyen, minden jó hazafi, ha annak szent csarnokába lép. Hazaszerettel, ne légy te csak üres szó, mely ha elhangzott mi sem marad utána, hanem férfinak, asszornynak meggondolt adott szava, melyet nyomban tettek követnek. Ne fitogtassunk honfitársaink előtt ábrándképeket, melyekről tudjuk, hogy meg nem valósíthatók, a célból, hogy mi jobb hazafiaknak láttassunk, hanem ragadjunk meg férfias, határozott akarattal minden alkalommal, ahol hazánk javára a sikernek valamely reménye kecsegtet. Ne pártoskodjunk, felejtjük el egymás irányában megtalálni sérelmein-

ket és egyesüljünk a haza védelmére egy tömbbé, mely igazi erőt képvisel és tiszteletet parancsol ellenségeinknek. Mert már hallszik a vihar távoli zúgása. Ne várjuk, hogy az reánk zúdulhasson, készületlenül.

Amint látják, sulyos öt pont, amit elmondék és bizony nehéz dolog kötelességeinknek minden irányban megfelelni. Ha azoknak csak egy részét is kellőleg teljesítettük: jó lélekkel elmondhatjuk, hogy igyekeztünk a tökéletesedés útján előre jutni.

Ez év elején akciót indítottunk meg, hogy egyletünk anyagi erejét megerősítsük. Felszólítást intéztünk egyházunk vagyonosabb tagjaihoz, hogy egyletünk örökös alapító tagjai sorába lépjenek be 100 koronának befizetésével és ha már alapító tagok voltak, eddig befizetett alapítványukat száz koronára kiegészítsék. Felhívásunknak eddig is szép eredménye volt. De remélem, még csatlakoznak mások is, mert igen messze állunk attól, mit elérni kívánunk.

A D. F. E. perselye ki van téve, bármely kis összeget köszönettel fogadunk. Magam részéről 50 koronát felajánlok.

A D. F. E. múlt évi működéséről szóló jelentést egyletünk titkára dr. Boros György, egyh. főjegyző úr fel fogja olvasni.

Ezzel a D. F. E. közgyűlését megnyitom.

A közgyűlés lelkes éljenzéssel fogadja a szép gondolatokban bővölködő elnöki beszédét.

3. Főtitkár, dr. Boros György felolvassa a választmány évi jelentését.

Titkári jelentés.

a Dávid Ferenc-Egylet 1911—1912. évi működéséről.

Habár ellenmondásnak látszik is, tény, hogy a gondolat szárnya ólomból van készítve. Nehezen megfogható, apró kis ólom pálcikák fejében rejtőzik. Ügyes kézzel néhány óra alatt hadi sorba állítják, vagyis ez apró kis tollak testet öltenek, papir szárnyra kelnek és a következő órákban már berepülnek és telebeszélnek a világot.

Az unitáriusnak nevezett vallás így indult be a világba 1531-ben, a spanyol orvos Miguel Serveto lelkéből, de már 1553-ban meztelen testére kötözve égették meg az emberrel együtt a könyvet.

Rövid idő elmúltával 1567-ben föltamadott a mi Dávid Ferencünk nagy lelkéből és öt esztendő alatt sok szép alkotásával forradalmat teremtett a lelkek ezreiben.

1571-ben békót erősítettek az unitárius lélek szárnyára és csaknem 400 esztendeig nyögte börtöne kinjait a lélek. Csak 1861-ben indulhatott meg lassu léptekkel a magyar unitárius hirmondó irodalom, a komoly Keresztény Magvető szürke mezében. Majdnem negyedszázév kellett amíg kitűzhettük a Dávid Ferenc lobogóját és megindíthatuk a mi gyorsabban mozgó, kedélyesebben' s inkább a sziv mint az ész körül járó hírnökünket: az Unitárius Közlönyt.

A most befejeződő esztendő új negyedszázad tetőz be s ez alatt az Unitárius Közlöny 300 számban s mintegy 450.000 példányban fordult meg az olvasó unitárius és nem unitárius közönség kezében. Ez a negyedszázéves jubileum magyarázza meg, hogy évi jelentésünkben első helyen az Unitárius Közlönnyel foglalkozunk.

Újévi első száma díszben jelent meg. Nemcsak a festék, az írók nevei adták meg díszét. Gondolataik s az az elismerés, melylyel megjutalmazták lapunkat sok idő múltával is táplálni fogja a szerkesztők és olvasók lelkét.

Az írók mellé hívtuk a jóakaró olvasókat. Egyletünk nagylelkü elnökével fölhívást bocsátottunk ki, hogy olvasóink biztosítsanak olyan alapot, amely megkímél attól, hogy drágítsuk a lap árát: Újabb fölhívást intéztünk egyházunk vezető férfiaihoz: egyháztanácsosainkhoz.

Hálásan ismerjük el, hogy hívó szavunkra már is többen megnyilatkoztak 100 kor. alapítói díjat fizettek, vagy a régit kiegészítették, vagy ígértek: most már néhai Csegezy Mihályné, Albert Ilka urnő, a torockói egyházközség Ferencz József püspök, Boér Gergely tanár, dr. Székely Ferenc miniszter, Boncza Miklós, Toroczkay Vencel egyháztanácsosok, Tischler Mór, dr. Boros György, Borbély Sándor igazgató, Mikó Dezső Abrudbánya. Továbbá Raffay András, Raffay Zsigmond lelkész, Imreh József főszolgabíró, Pap László áll. főnökhelyettes, Deák Miklós lelkész. Még sokan vannak a hivatalosak.

A főtanácsi gyűlés alkalmával többen tettek ígéretet: köri gondnokaink és mások.

Az E. K. Tanács a Dávid Ferenc emlék-alapból 400 K segélyt adott.

Örömmel jelentjük, hogy Merész-Müller Gyula festőművész hitrokon belépett szintén az alapítók közzé, mert gyönyörű alapítói oklevelet készített, melyben szerencsésen össze foglalja a múltat a jelennel. Dávid Ferencünk

apostoli alakja körül a múlt vezérei, a mai unitárius vezérek körül a mivelt hallgatóság és a nép ékes nyelven hirdetik a D. F. E. társadalmi akcióját. Az oklevél minden háznak díszére fog válni.

Hogy lapunk milyen szerencsésen és jó hatással teljesíti föladatát, arról sok érdekes megnyilatkozás tanuskodik.

Egyletünk a felolvasó asztalok mellett is megtette kötelességét. Tartott két kitünően sikerült házi estélyt és a Nők orsz. szövetsége fomba ával kapcsolatos felolvasó gyűlését. A vidéki nőszövetségek közül a háromszékivel a főtitkár Sepsiszentgyörgyön népes értekezletet tartott. A tagoktól ígéretet kapott, hogy a szép cél érdekében igyekezni fognak minden lehetőt megtenni.

A bágyoni — talán legtevékenyebb — szövetség jelentését szöveg szerint közöljük, hogy vegyenek példát más egyházközségünk női is.

Homorodalmáson, Karácsonfalván, Homorodszentpálon szépen működtek a nőegyletek a helybeli lelkésznek: Ajtay Jánosné, Demeter Dénesné, Ürmösi Józsefné vezetése alatt. A téli hónapokban összejöveteleket rendeztek, a konfirmáló növendékek számára gondoskodnak konfirmációi emlékről, karácsonkor a növendékeknek karácsonfát állítottak, záró vizsgán jutalomkönyvekről gondoskodtak.

A Dávid Ferenc Egylet konfirmációi lapja és konfirmációi emlékkönyve, a kettő együtt 6000 példányban elfogyott. A konfirmációi emlékkönyvet újra nyomattuk.

A Dávid Ferenc népies életrajzát Pap Domokos tanár, fölkérésünkre megírta. Az eredményről külön teszünk jelentést.

Az unitárius vallás Dávid Ferenc korában stb. az idén is kereslet tárgya volt.

Várfalván Bartók Géza lelkész buzgósága fiók-egyletet hozott létre. Reménységgel nézünk munkálkodása elé.

Egyletünk régi törzsökös tagjai közül a halál elszólitotta Csegezy László bágyoni esperes-lelkészt, Kozma Dimén enlaki és Tibáld József homorodujfalvi lelkészt, Kelemen Albert marosvásárhelyi esperes-lelkészt. Mindenikük tevékeny tagja, elnöke és támogatója volt egyletünknek. Érdemeiket fönntartja az emlékezet, helyöket foglalják el s kezöket pótolják a lelkes utódok.

Csegezy Mihályné Albert Ilka urnő, első elnökünk a nagy Brassai legközelebbi rokona is elhunyt. Jó szívű nemes gondolkozású tiszta lélek volt. Az életben utolsó

gondolatát Brassainak szentelte s a Brassai hívó szavára belépett a D. F. E. örökös alapítói közé.

Részvett választmányunk a Kisgyörgy Sándor 40 éves jubileumi ünnepén egy üdvözléttel, melyet egyik legerősebb vezérnek kész örömet küldöttünk el.

A budapesti társ-egylet lankadatlan munkálkodásáról, az Unitárius Közlöny minden száma tanuskodik.

Fiók-egyleteink küzködnek a távolság és a nehéz közlekedési viszonyok akadályaiával, de a munkásságuk nem szünetelt.

Marosi f. e. közgyűlésével kapcsolatban igen sikerült felolvasó gyűlést tartott s aszámadást megvizsgálta és irodalmi pályázatot hirdetett. Új taggal nem szaporodott.

Kereszturi 3 munkakörbe oszta munkálkodott, mindenik tartott gyűlést a rendes műsorral, szép sikerrel.

Udvarhelyi méltó volt régi híréhez buzgóságban. Egy közgyűlést tartott élénk műsorral.

Felsőfehéri egy gyűlést tartott, melyet a rendes műsoron kívül a vegyes énekkar élénkített.

Háromszéki tartott egy gyűlést.

Az aranyostordai rövid kimutatást küldött a pénztárról

Jelentése a bágyoni unitárius nők szövetségének.

Nőszövetségünk a maga kis körében a lefolyt évben igyekezett hivatásának megfelelni. A vallásos és erkölcsös élet ébrentartására és fokozására a tagok nemes példát mutattak úgy a templomba járás, mint az áldozatkészség gyakorlásában. Lelkészünk bevezette a délutáni biblia magyarázatot, amelyre minden alkalommal szép számu — különösen nők — hallgatóság jelent meg. Énekvezérünk pedig a nyár folyamán istentisztelet végével a a szövetség tagjainak s másoknak is, egyházi éneket tanított.

Az áldozatkészség is szépen nyilatkozott meg. — Dobieczky Sándorné, országgyűlési képviselőné szül. Csegezy Ida úrnő vett egy úrasztali bársony pohárterítőt, a négy szögén arany buzakalász varrással, nyolcvan kor. értékben.

A szövetség tagjai pedig egy szószék és papiszék takarót szintén bársonyhól; előbbin «Jőjjön el a te országod», utóbbin pedig «1911 október 1.» aranyfonál felírással 82 kor. és 46 kor. értékben; továbbá a szószékre egy bibliát 9 kor. 60 fillér értékben.

Tartottunk az év folyamán 20 gyűlést és összejevetelt, ezenkívül két műsoros estélyt, amelyeknek egyikén beszédet, másikán felolvasást a lelkész tartott. Énekelt a nőszövetség dalköre, szavalt Csegezy Ilus k. a. és Máté Sándor énekvezér.

Tagjaink száma volt 1911-ben....	26
1912-ben belépett	4
Összesen ..	30 tag.

Pénztárunk állása a következő:

Bevétel	32 kor. 54 fillér.
Kiadás	26 kor. — fillér.
Készlet	6 kor. 54 fillér.

Ezekben adjuk szövetségünk egy évi szerény munkáságáról jelentésünket. Még a kezdet nehézségeivel küzdünk, de van reményünk, hogy jelenlegi tagjaink állhatatos kitarlása a jövőre még több tagot nyer meg s így szebb és több eredményt mutathatunk fel és jelenthetünk be.

Ezen jelentésünk után vagyunk a bágyoni unitárius nőszövetsége nevében

Bágyon, 1912. október 20-án.

Mély tisztelettel

Csegezy Gáborné,
elnök.

Kiss Juliska,
alelnök.

Csegezy Ilonka,
jegyző.

A közgyűlés örömmel és megnyugvással veszi tudomásul.

4. Pénztárnok Gálfi Lőrinc előterjeszti számadását:

Tisztelt Közgyűlés!

Egyletünk pénztári forgalmáról jelentésemet a következőkben teszem meg:

Összes bevételünk volt 19,122 K 88 f. Ebből 14,086 K 96 f. a megelőző évről jött át s így a folyó évi bevétel 5,035 K 92 f., amely 835 K 13 f.-rel több a megelőző évi bevételnél. Örömmel jegyezhetem meg, hogy ilyen nagy bevételt eddigi számadásaink még nem mutattak.

Kiadásaink összege 2,703 K 94 f., mely jöllehet 403 K 10 f.-rel több a megelőző évinél, mégis normálisnak mondható.

Az egylet meglevő vagyona 16,418 K 94 f., vagyis 2,331 K 98 f.-rel több, mint amennyi a megelőző évi szá-

madás, lezárásánál volt. Mult évi közgyűlésünk határozatából tőkésített 12,000 K. Választmányunk ajánlja, hogy alapszabályunk rendelkezése szerint a jelen közgyűlés határozatával csatoltassék ez összeghez még 200 K mint a f. évi bevétel 5 százaléka és 1,010 K mint a f. évben befolyt alapítói díjak összege, vagyis összesen 1,200 K.

Ez ajánlat elfogadása esetén tőkésített alapjaink a következők lesznek:

1. Brassai-alap	400 K.
2. Hajós János-alap	100 "
3. Persely-alap	2000 "
4. Nőkvilága-alap	2200 "
5. Pek Emil Ágost-alap	100 "
6. Házi-alap	8310 "
<u>Összesen ..</u>	<u>13.210 K.</u>

Bevételeink részletei a következők voltak:

Rendes tagok díjai	722.— K;	a megelőző évben volt	592.— K.
Előfizetők díjai	295.04 "	"	260.40 "
Fiókegyletek díjai	400.80 "	"	670.64 "
Nyomtatványokból	95.68 "	"	419.33 "
Kamatokból	653.67 "	"	557.92 "
Ajándékokból	294.04 "	"	134.30 "
Segélyekből	662.32 "	"	654.06 "
Estélyek jövedelméből	702.37 "	"	341.34 "
Alapítói díjakból	10 0 — "	"	370.— "
A bpesti D. F. E. díjai	200.— "	"	200.— "

Összesen 5035.92 K; a megelőző évben volt 4200.79 K.

Segélyek címen azon 400 K áll, amelyet egyesületünk az egyház pénztárából irodalmi célra kapott és azon 262 K 32 f., melyet a helybeli gyermeknapot rendező-bizottság juttatott egyesületünknek. Az alapítói díjakat a következők fizették: Dr. Boros György Kolozsvár, Csegezy Mihályné Torda, Ferencz József Kolozsvár, Unitárius Egyházközség Torockó, Kolozsvári Koronabank Részvénytársaság, Mercurbank Részvénytársaság Kolozsvár, Boér Gergely Kolozsvár, Raffay Zsigmond Verespatak, Nagyiklódi Tischler Mór Kolozsvár, dr. Székely Ferenc Budapest, Imreh József Verespatak, Bonca Miklós Budapest, Thorockay Vencel Guraszáda, K. Nagy Béla Kraszna.

Kiadásunk részletei a következők voltak:

Nyomdai és postai költs.	2021.54 K;	a megelőző évben	1889.81 K.
Képek költségei	20.26	„	8.81
Ügykezelés	87.14	„	72,22
Missio	155.—	„	—
Tiszteletdíjak	420.—	„	330.—
Összesen	.. 2703.94 K;	a megelőző évben	2300,84 K.

A fiókegyletek ez évi járulécai bevételünkhöz a következő összegek voltak:

Abrudbányai fiókegylet	14.40 K;	a megelőző évben	— K.
Aranyostordaköri	—	„	65.04
Felsőrehékköri	44.40	„	18.—
Háromszékköri	45.60	„	142.80
Keresztúrköri	15.60	„	80.40
Küküllőköri	10.80	„	24.—
Marosköri	146.40	„	142.80
Segesvári	—	„	40.—
Udvarhelyköri	123.60	„	158.40
Összesen	.. 400.80 K;	a megelőző évben	680.44 K.

Tisztelettel kérem, hogy jelentésem tudomásul vétele és jóváhagyása után engem a lefolyt év számadásának terhe alól felmenteni sziveskedjenek.

Kolozsvár, 1912. október hó 24-én.

Gálfi Lőrinc, pénztárnok.

Előterjesztetik a pénztárvizsgálók jelentése:

Alulírottak f. hó 18-án délután nagytitisz. dr. Boros György főtitkár úr megbízásából megvizsgáltuk a Dávid Ferenc-Egylet pénztári számadását 1911. okt. 25—1912. okt. 18-ig bezárólag. A pénztári számadás megvizsgálásnak eredményét következőkben jelentjük be.

A bevételi és kiadási napló tételeit, az egész számadást rendszerben, pontosan vezetve találtuk..

Összes bevétel volt	19.122	kor.	88	fillér.
Összes kiadás volt..	2073	„	94	„
Pénztári maradvány	16.418	„	94	„

mely összeg következőképpen van elhelyezve:

1.	5 drb Erzsébet hidrészvény.....	100	kor.	—	fillér.
2.	Kolozsvármegyei tkpénzt. 177. sz. könyvén	200	„	—	„
3.	„ „ 175. „ „	400	„	—	„
4.	„ „ 6249. „ „	2000	„	—	„
5.	„ „ 179. „ „	2000	„	—	„
6.	„ „ 527. „ „	6000	„	—	„

7. Merkur bank 79. sz. könyvén.....	5000 kor.	—	fillér.
8. " " 80. " "	103	"	13 "
9. " " 135. " "	40	"	60 "
10. Kolozsvári Takarékp. 23 595. sz. könyvén	500	"	— "
Együtt. . 16.343 kor 73 fillér.			

Készpénzben találtunk 75 kor. 21 fillér összeget.

Együttal tisztelettel indítványozzuk, hogy Gálfi Lőrinc pénztárnok úrnak a felmentvény a szokásos fenntartással adassék meg, továbbá, hogy 4025 kor. 92 fillér tiszta jövedelemnek 5° -a kerek összegken 200 kor. az alapszabály rendelkezéseinek megfelelően tőkésítessék s ugyancsak alapszabály szerint titkárnak s pénztárnoknak szintén 200—200 tiszteletdíj adassék.

Végül indítványozzuk, hogy tekintettel a koronajáradéknak tőkebefektetésre alkalmas árfolyamára, az állandó tőkéből korona-járadék szereztessék be.

Mély tisztelettel

Kolozsvár, 1912. október 18,

Hadházy Sándor,
biz. tag

Kovács Kálmán,
biz. tag.

Vári Albert,
biz. tag.

A választmány a számadást és jelentést elfogadásra ajánlja.

A közgyűlés elfogadja az előterjesztést, a javaslatokat magáévá teszi s végrehajtásokat a választmányra bizza.

5. A Dávid Ferenc Egylet Választmánya nagy örömmel jelenti, hogy sokféle kísérletezés után végül szerencsésen sikerült megvalósítani régi tervét a Dávid Ferenc életrajzának ami miveltebb népünk igényeit kielégítő megírását. A mult évi közgyűlés felhatalmazása értelmében keresett olyan egyént, akire rábízhatná. Papp Domokos tordai főgimn. tanárt bizta meg, aki a munkát beküldötte kellő időben, hogy a választmány megbízásából Kozma Ferenc alelnök, dr. Boros György és Kelemen Lajos választmányi tagok megbírálhassák. A bírálát szerint: Bevezetésben áttekintést ad a reformáció magyarországi előzményeiről, s erdélyi fejlődéséről az 1568-i tordai országgyűlésig, a vallásszabadság elvének kimondásáig, s itt tér át Dávid Ferenc élete megrajzolására. A tulajdonképpeni életrajzot nyolc fejezetben adja és külön, sikerült végszóval zárja be.

A fejezetekben fokról-fokra vezetí olvasóját Dávid nyomán az előhaladás útján. Lépésről-lépésre megérteti, érezteti küzdelmeit, kiemeli jelentőségét s a korrajzának

egy-egy jó és jellegzetes részletével nagy vonásokban a megértésre szerencsés háttért nyújt. Utolsó három fejezetében Dávid tragikus bukását írja meg... Az író tárgyalása érdeklődésünket leköti, szerencsés, népies hangja megnyer. Hőse iránt rokonszenvet ébreszt. Bukását sajnáltatni tudja. A kiadásra mindenben megfelelő, sikerült, jó munka».

A választmány a művet kiadásra és 100 koronával megjutalmazásra azzal ajánlja, hogy a mű a Dávid Ferenc Egyet. tulajdonának nyilvánítassek. A művet a választmány képekkel is díszítve szándékozik kiadni mérsékelt áron.

A közgyűlés éljenzéssel ad kifejezést a feletti örömenek, hogy a Dávid Ferenc életrajza a nép számára immár készen van. Utasítja a választmányt, hogy gondoskodjék a mű kiadásáról és terjesztéséről. Fölvívja a választmányokat, tegyék az életrajz terjesztését egyik legfontosabb feladatukká.

A közgyűlés meghatározza, hogy Pap Domokos tanárnak teljes elismerése és köszönete mellett írói honoráriumban küldjön a választmány 100 koronát.

6. A választmány jelenti, hogy a választmányi tagok 3-ik csoportjának az ideje letelt s megteszi javaslatát a választásra.

A közgyűlés a választmány tagjaivá megválasztja 1912—1915. egyleti évekre: Dr. Engel Gáborné, dr. Lehmann Róbertné, Pákey Lajosné, Ürmösy Károlyné, Végh Mihályné, Zsakó Istvánné, Arkossy Lajos, dr. Gál Kelemen, Pálfi Márton, Páll Ferenc, dr. Tóth György, Vári Albert egyleti tagokat és fölkéri mindeniket az egylet ügyeiben való szorgalmas közreműködésre.

7. Györfi István megtarja felolvasását az angol unitárius istentiszteletről.

A gonddal írt, értékes felolvasást a közgyűlés élvezettel hallgatta meg s felolvasónak jegyzőkönyvi köszönetet nyilvánít.

Bezáró: Tisztelt hölgyeim és uraim! Köszönöm szives megjelenésüket. Kérem a mit hallottak ne felejtsek el egészen. Hasznukra válhatik az úgy önöknek, mint egyletünknek. Köszönöm a közreműködők szives támogatását. Szives viszontlátásra a jövő évben!

Elnök megköszöni a tagtársaknak a meleg érdeklődést s fölvívja figyelmüket az egyleti segélyperselybe adakozásra s ezzel a gyűlést bezárja.

Az angol isteni tiszteletről.

— Györffi István felolvasása. —

Méltóságos Elnök Úr! Hölgyeim és Uraim! Abban a meglepő szerencsében részesültem, hogy a Dávid Ferenc egyleti titkár úr szíves volt felszólítani, hogy olvassak föl ez alkalommal önök előtt röviden valamit az angol isteni tiszteletről. A körülmények ezek szerint annyira kedvezőeknek mutatkoztak, hogy még a tárgy megválasztásán sem kellett töprengenem. Készen kaptam. Megvaldom, még örvendettem is a pillanat hevében, hogy oly dologról beszélhetek, mi mint papnak, oly közel esik szívemhez. A későbbi, a gondolkodás, a megoldás órái más érzéseket loptak szívembe. Mintha leaktak volna beszélni, hangolni? Istentiszteletekről beszélni, de hát miért, kinek? Akiket érdekel, azoknak bizonyosan nincs szüksége az én ismereteimre, akik közönyösök a tárgy iránt, azoknak meg éppen holt betű, mit elmondani akarok. A vallási élet jelenségeiről beszélni ma annyira háládatlan téma, hogy nem is teszi senki. Vallási korlátoltsággal önkényes abszolutizmussal vádolnak sok felekezettel. Én azt hiszem, a vallás-erkölcsi szabadság eldorádójában élünk s hogy a szent szabadság jogával társadalmunk egyes egyénei mennyire élnek is, azt élénken igazolja az a kocsis, ki oly gyakran emlékszik meg méltatlankodva az isteni gondviselés mostohaságairól. Bizony, ha valaki ma egy arra érdemes embernek megtalálná mondani, hogy a szellemi képességeit mozgató gépezetben egy kerék körül baj történt, azonnal megszerezte magának a bajt s büntetése bizonyos. Ha valaki a legválogatottabb förtelmekkel illeti azt a felsőbb hatalmat, melynek mindenét köszönhetné, a népszerűség, az erős természet nevezetére tarthat jogot. Az ilyes első gondolatok nehezen engednek útát a törekvéseknek, hogy vallási tárgyakról elmélkedjünk vallás nélkül. A vallás legerősebb forrása az egyéni érzés. Nem testület, nem nemzet, nem felekezet tagjaihoz kívánok hát egy idegen nép vallási világáról egyéni megfigyeléseket elmondani, hanem pusztán egyéneknek. Van egyéniségünkben bizonyos vonzó erő, mely visz, vonz az emberek közé s mely érdeklél figyel, kutat mindent, mit egyéni vonások tesznek jellegzetessé. Így véve fontolóra tárgyatam hiszem lesznek, kiket érdekelni fog e rövid ismertetés. Ez megmagyarázza azt is, hogy miként juthattam a tisztességhez, hogy itt szerepeljek. Nem személyes kvalitások, nem is különös kegyek juttattak a magas polcra. A kö-

rülmények, azok a körülmények, melyek új dolgok látását adták részemül s megengedték, hogy e látottakat a magam módja szerint el is beszélhessem.

Egy idegen nép istentiszteletét leírni nem olyan könnyedén lebonyolítható feladat, mint ahogy az magát mutatja. Az istentisztelet célja nem valami más értékelhető, megmérhető dolgok birtokába való jutás; az istentisztelet maga a cél, az emberben rejlő, kifejezést kereső és cselekvő lelki erők, vallási gondolatok és érzések önerősítésének, öntökéletesítésének célozója. Nem azért törekszünk igaz életet élni, avagy embertársainkon segíteni, mert a templomban úgy beszélük. Jót cselekszünk, a tisztaság útján járunk, megmentjük az elhagyott nyomorultat, áldva-áldjuk a mennyei atyát s mindezt tesszük azért, mert emberiségünk építi a templomokat, vonja maga köré a lélekben együtt érzőket.

Megfogni az angol istentiszteletek kifejező szellemét annyit jelent, mint megismerni társadalmi szervezetüket, műveltségük ható és fejlesztő erőit, lélektanilag vizsgálni vallásos szellemük mozgó érzéseit. Sokat felölelő, lényeges kérdések, a helyes megértés feltételei, de röviden le nem tárgyalhatók.

Éppen ezért az emlékezelemre bízom magam. Leírom azt és úgy, amint láttam s megértetni kísérlem a netán új jelenségeket úgy, amint azt magam is értettem.

Rövid két évig voltam angol unitárius intézetben, mint szívesen látott vendég, hittestvér a távoli keletről. Sok kedves, kellemes emlék újul fel lelkemben, ha az eltöltött időkre gondolok. A sok kedves emlék közt azok a legkedvesebbek, melyeket azokról a vasárnapokról őriztem meg, amikor is, mint a Manchester College hallgatója, hol itt, hol ott predikáltam az igét, angol unitáriusoknak. Így ismertem meg istentiszteletüket, én voltam, a tanító s ők tanítottak engem s én hálásan emlékszem vissza tanítvány, mestereimre.

Imádkozásaik helyei templomok, bár nagy előszeretettel tartnak isteni tiszteleteket arra célra berendezett nagy termekben is. Tornyt nem építenek a templom mellé és a harangok szava nem unitárius híveket hív templomba. Ők mennek figyelmeztető nélkül is, lelkiismeretük harangszavára. Különösen újabban díszes, szép templomokat építenek, bár nemes egyszerű izléssel s nagy előszeretettel juttatják kifejezésre a gothikus motívumokat. Templomukat fűtik és világítással is felszerelik. Az egyszerűséget nem azonosítják az izléstelenséggel. A művé-

szetet józan formában szívesen látják templomaikban. Mesteri orgonák, színezett ablakok nagy, elmék műveivel stilszerű fa és kő faragványok a legpuritánabb lélekre is vonzó erővel hatnak. Magában a templomban kis szoba van elkülönítve, hol a pap istentisztelet előtt tartózkodik. Az egyházközség értékesebb iratait is itt őrizik. A templommal összekötve egy, más épület is van, a vasárnapi iskola épülete. Nagysága a gyülekezethez van rendesen mérve. Itt tanítják a gyerekeket vallásosságra, mert náluk a vallás nem iskolai tantárgy. A tanítók nem képesített diplomás urak. Idősebb, szorgalmasabb serdülők tanítják, a még zsenge korban levőket. A rendszer eredménye egy minden ízében erkölcsös és vallásos, művelt társadalom.

Isteni tiszteleteket vasárnapokon tartanak. Predikátoruk rendes körülmények között theológiai, szakszerű nevelésben részesült papok. Bár vannak világi predikátorok is, akiket önszorgalmuk és rátermettséjük visz a papi pályára. Papi diplomája nincs a fiókjában, de a modora, az egyénisége, az önszorgalma szívébe írják képesítő levelét s ő azt predikálja a templomban, azzal szorgoskodik hivei közt, cselekedeteiben, életében adván bizonyosságot arról, mit oly sok papi ember csak papíron őriz. Miénkhez hasonló egyházi szervezetük nincsen. Egyházközségeik függetlenek, önkormányzattal vannak felruházva. A mélyebb, közelebbi vizsgálódás pedig azt mutatja, hogy szervezkedve vannak. Nem külső törvény, kényszer hozza őket össze, hanem belső érzése együtvé tartozásuknak. Segítséget nem várnak senkitől. Ön-ön maguk áldoznak, hogy a sors az élet mostohaságaival szemben mindig megvédhessék a gyengébbet. Egyesületeiket, vallásuk egyetemét nem szabályozzák szigorú törvények. Önalkotta, saját jólétüket célzó szokásaikat emelték szabályerőre, melyet nem hangoztatnak lépten-nyomon. A szerint cselekednek. Minden egyes egyén ön-önmagát szabályozza és alkalmazkodik az élő szabályokhoz. Ezt tartja igazán nemesnek, nem pedig azt, hogy miképpen akadhata bele a saját elhatározásából törvényerőre emelkedett szabály valamelyikébe, hogy aztán vezetőit vagy barátját éppen a paragrafusokkal verje fejbe. Éppen ezért tanácskozásaik higgadtak, eredményesek. Rövid néhány év és készen kialakulva áll egy összetartó szervezet, mely erősít bent és védelem a külső támadások ellen. Sok része van ebben a munkában az angol temperamentumnak. Törvényeinek lelkiismeretes tisztelete, vezetőiben vetett őszinte

bizalom vezeti a hívót, a papot, még akkor is, amikor a szabályt nem hivatalos eljárás, csak csupán az ő loyális józansága emelte törvényerőre.

Minthogy jogilag egyházközségeik függetlenek, papjaikat önállóan választják, fizetését szerződésileg, anyagi erejükhöz mérten állapítják meg. Általában véve azt mondhatnám, papjaikat nagyon jól fizetik, még ha az 1200 forint alap fizetést és a hat 200 koronás korpótléket veszem is a hasonlat másik feléül. Sehol eredeti, önálló szellemi munkát úgy nem fizetnek, mint éppen itt. A jó munkáért nagy árat fizetnek, de nagy fizetésért megfelelő munkát várnak. Nem követelnek, csupán várnak, mert minden ember saját tisztességét látja másokban s tudja, hogy anyagi áldozatát, szellemi munkával fizeti meg, szellemikkkel foglalkozó papja.

Vasárnap reggel nyolc órakor már a templom iskola termében van az angol pap s nagy szeretettel magyarázza a felnőtték osztálya előtt, kik iparosok, munkások mindkét nemből, egy-egy aktuális mozgalom, vallás-erkölcsi értelmét, jelentését. Az ismeretterjesztő előadást ének és ima előzi meg és zárja be. Egy kis pihenés után megy a templomba. Délelőtt 11 órakor kezdődik az első isteni tisztelet. Minket ami egyszerű istentiszteleti gyakorlatainkra gondolva, meglep, a némileg bonyodalmasnak látszó istentiszteletük lefolyása. Egységes minta erre nézve sincs előírva, majd minden helynek meg van a maga tradícionális szokása, melyhez nagyon ragaszkodnak, még akkor is, ha az csak pusztá forma és tisztultabb vallási fogalmaiknak jelentőséget nem is adhatnak a hagyományos gyakorlatok. Istentiszteletüket énekkel kezdik rendszeren, vagy egy kis invocációval. Énekeik dallamosak, szöveget kiváló költők munkáiból állítottak össze a régi, átformált melódiákhoz. Egy ének minden versét eléneklik s így énekeik szövegileg is értelemmel bírnak. A harmadik versszakon túl terjedő strófák így nem könyvvastagító töltelékek. Az orgonát énekkarok kísérik, kiket a hét folyamán az orgonista tanít be. Énekesek az egyházközségek nő és férfi tagjai és örömmel hozzák meg ezt az élvezetes áldozatot isteni tiszteletük művésziesebbé, vonzóbbá tételére. Az első ének után ima jön, melyre újra egy ének következik. Ezt követőleg a pap egy egész részt olvas fel az új-szövetségből és egy egész részt az ó-szövetségből. A két bibliai rész közt a hívek újra énekelnek, valamelyik zsoltárt egészen, gyakran a «Te deum laudamus»-t. A bibliai részek után a pap újra imádkozik és pedig sok helyen egy

erre az alkalomra összeállított liturgiás könyvből. Több kis imát mond egymás után más-más tartalommal, melyek végén az Áment az egész gyülekezet orgonával énekli. Á Imádkozás alatt sokan letérdelnek, fejüket mindnyájan meghajtják, lehunyják a szemüket és igyekeznek mindent elfeledve vallásos gondolatukba teljesen elmerülni. Az imák után bibliai textusra irt prédikációt mond a pap s úgy a beszéd előtt, mint után énekelnek s a záró ének után megáldja őket a predikátor.

Egyházi beszédek célja a felvilágosítás, a megértetés, meggyőzés s éppen ezért a szónoki forma, vagy lúz nem sok teret nyer. Beszédeit minden pap maga írja s igen gyakran nyomtatásban hivei közt szét is osztja, de könyv nélkül nem tanulja meg. Felolvasásszerűen, kéziratból adja elő.

Hallgatósága figyelemmel hallgatja, templomban nem szokásból, belső szükségből, tanulni vágyásból megy s megjegyzéseit papjának nyíltan el is mondja, sőt templom után akár hányszor újra átvitatják az elhangzott beszédet s gyakran e megjegyzések sok új beszéd gondolatával ajándékozzák meg a predikátort.

Az egyházakban a nők teljes egyenjogúságot élveznek, mit azzal a kedves jó szokással igazolnak a templomukban is, hogy egy család, apa, anya fiuk és lányok egy székben ülnek az istentisztelet alatt, megerősítve a gondolatot, hogy a vallás igazi tűzhelye éppen a családban van.

Délelőtti istentiszteletük 1 óra körül végződik. Ebédel a pap, de a déli álmom helyett három órakor már újra az iskolájában van. Köréje sereglik hiveinek ifjú serege s fiatal tanítvány, tanító társaival együtt fáradozik a jó mag elvetésén és gyümölcsözletésén. A pihenésre kevés ideje van; a kedves beszélgetések után, fél hét órakor már készen kell legyen a második, az estéli isteni tiszteletére. Egy ilyen fáradságos vasárnap után bizonyosan kellene egy hét pihenésre. Ők azonban valahogy másképp vélekednek, szerintük, ha nem dolgoznának szüntelen hiveik közt, azok érdekében, semmi értelme sem volna a vasárnapjuknak. Nem volna mit összegezni, nem volna miből következtetni, mint megtörténtből a jövőre. Az angol pap vasárnap elméletileg, szavakban egységesíti azt az eszmét, gondolatot, melyet egész héten át gyakorlatilag munkált. Minden hónap elején kinyomatja minden egyes hét előre megállapított munkatervét; azt hiveinek is megküldi s így egymás tervét ismerve együtt törnek a közös megvalósítás felé. Minden napra, minden estére

esik valami ifjusági felolvasói, megbeszélési eset, amely hol az ifjúságot, hol a szülőket állandón foglalkoztatja, együvé vonzza és tartja. Társadalmi mozgalmakról, vallás-erkölcsi tárgyokról felolvas többször hetenként és felolvasókat keres. Így fárad, küzd az angol unitárius pap, hogy híveit együtt tartsa, azok lelki életét fejlessze, vallásos életüket helyesen irányíthassa. Meg van a fáradságos munka gyümölcse. Munkája nem eredménytelen küzdés; erkölcsös törekvő ifjuság, vallásos, bizakodó felnőttek serege veszi körül.

Sokat tudnék, sokat kellene elmondjak még arról a megfeszített közös vallási munkáról, melyet az angol unitárius vallás-társadalom kifejt, annak az érdekében, hogy istentisztelete méltó célja, középpontja, kifejezője belső, lelki életének. Az idő int «rövid legyenek». Mint minden történet, úgy az én történetem végén is egy kis fejezet kellene álljon: mi a tanuság belőle? Ez esetben azonban tanuságot levonni nagyobb munka lenne, mint az egész történet elmondása. Mert azt tenni nem akarom, hogy lehetetlen követelésekkel előállva éghajlati viszonyok, származás, a természet alkotta temperamentum, fejlődési lehetőségek tényeit kívül hagyjam s így légüres térben kezdjek a kísérlethez: hogy lehetne két országot kicserélni, úgy, hogy mindakettő csak nyerjen s ne veszítsen semmit. Melyikkel kellene kezdenem, angoltól csináljak-e magyart vagy tán minden magyarból angolt formáljak? Ez szerintem csak annyira volna lehetséges, hogy angol-magyar lehetne a magyarból. Utánzási, másolási elvnek pedig hátrózott ellensége vagyok. Amíg az idegen szokásokat idegen, változatlan szellemükben vesszük át, addig elernyedtségre, lepedésre vezetnek még a jó szokások is. Amikor megértjük egy idegen jó szokás szellemét, célját s azt nemzetiés, sajátos egyéniségükben átformálva, magunk formái közt, eszközeivel érvényesítjük, akkor fejlődni, művelődni fogunk, anélkül, hogy saját hazánk, egyházunk történelmi múltját lerombolnók, önmagunkat gyengíténók.

«Fiaim — szól egy öreg mesemondó a köréje sereglett gyermekeknek, amint saját megnagyított árnyékát az átelleni falon meglátta — «soha önmagatoknál rettenetesebbet nem láthattok!» Vajjon mi sokszor látjuk-e önmagunkat? nem kérdezem! Tanácsolni senkinek nem tanácsolhatok. Minden mit tenni akartam e rövid ismertetéssel árnyékok falra vetítése. Kiki keresse ki a maga árnyékát, nézze azt saját énje szemüvegén át. A szemtől, mely meg-

világítja — függ minden. Tiszta, ragyogó kristályon keresztül a legnagyobb fény sem vet árnyékot, a sötétség, a félhomály, kísértetiessé, félelmissé teszi, halvány árnyképeit.

A Dávid Ferenc-Egylet köréből.

Unitárius élet Budapesten.

A budapesti Dávid Ferenc Egylet 1912 november hó 16-án d. u. 6 órakor tartott felolvasó ülésével megkezdődött az unitárius élet Budapesten. *Ürmössy* Miklós ny. miniszteri tanácsos nyitotta meg az ülést elnöki beszédével. Köszöntve a megjelenteket a vallásos gondolkodás helyességéről beszélt, megemlékezve a Mesterről és Dávid Ferencről. A felolvasást dr. *Barabás* Ábel kolozsvári unitárius kollégiumi tanár és közismert író tartotta. «Az örök nőiesség eszméje az irodalomban» címen *Goethe* «Faust»-ját fejtegette mint, amely műben van megörökítve az örök nőiesség eszméje leghatalmasabban. Ismertette *Schopenhauer* és *Nietsche* műveiben az örök nőiesség eszméjét és áttért Petőfi verseire, valamint *Madách* «Ember tragédiájá»-ra, amelyek szintén az örök nőiesség problémájával foglalkoznak. Imát *Józan* Miklós unitárius esperes mondott a tőle megszokott ihlettséggel. Dr. *Molnár* Jenőné énekelte *Marchesi* «Ária»-ját és *Konbor* E. «Miatyánk»-ját. K. *Ervin* Károly művészi orgonajátéka nyitotta meg és zárta be a jól sikerült ülést, amelyen szép számú előkelő közönség vett részt.

A hónap első vasárnapján kezdte meg *Józan* Miklós esperes missziói működését. A hónap első vasárnapján gyűjtötte egybe a székely munkásokat a Kálvária-téri elemi iskolában. A második vasárnapon a székely lányokat gyűjtötte egybe. Egyházi énekkel és bibliai magyarázattal tartotta meg az első ülést és megállapodott a vezetőség abban, hogy a munkavasárnapokat tovább folytatja, mivel a tavalyi munkavasárnapok elég jól sikerültek. A hónap harmadik vasárnapján az ifjúságot gyűjti össze esperesünk bibliai órára és a negyedik vasárnap Erzsébetfalván tart istenitiszteletet. E mellett minden vasárnap délelőtt tartja a rendes istenitiszteletet a Koháry-utcai templomban.

Adja az ég Ura, hogy épp oly jól sikerüljön ez az év, vagyha lehet, még jobban, mint a tavalyi év.

Budapest, 1912. nov. 18.

Ujvári László,

Ürmössy Miklós nyugalmazott miniszteri tanácsos elnöki megnyitó beszéde.

(Felolvastatott a budapesti Dávid Ferenc-Egylet 1912. évi november hó 16-án tartott ülésén.)

Tisztelt Hölgyeim és Uraim!

Egyletünk nevében őszinte tisztelettel van szerencsém Önöket üdvözölni!... Szabadjon egyszermind a jövőre is — vallásfelekezeti különbség nélkül — kikérnünk lelkes támogatásukat, mert hiszen működésünkben ama közös cél vezet: hogy az ember belső világában, a valláserkölcis érzését minél jobban fölébresszük, fejlesszük és erősítsük.

A léleknek és bennünk szunnyadó öntudatnak e nagy és hatalmas enerzsiáját kiváltani az emberből annyit tesz, mint őt oly magas szellemi piedesztálra emelni, honnan egy pillantással megláthatja, felfoghatja, megértheti a fényes ég mysteriumának szinbolumát és a földi élet lüktető erejének alap motívumait. Mert erős meggyőződésünk: hogy csakis a valláserkölcisi alappal bíró ember egyesítheti magában az igazi eszményt, a való élettel! A szociálizmusnak éppen abban áll egyik nagy alap tévedése, hogy figyelmen kívül hagyja az ember szellemi és erkölcsi világának misztikus erőit. — Foerster, a hírneves pedagógus is — a keresztény nevelésről írva — szintén azon panaszkodik: hogy a modern emberben nincs idealizmus és épp ezért hiányzik belőle a valódi és megvesztegethetetlen realizmus is. «Krisztusban egyesül — mondja — a legfinomabb esztétika: hisz az ő vallásából táplálkozott másfél évezreden át a legfenségesebb művészet és a legmelegebb érzék a valóság szenvedései és bűnei iránt». S hozzá teszi még: «hogy Gölthe minden ragyogó szépségével egyetlen embert sem mentett meg valamely nem szép cselekedettől».

Valóban, ami Megváltónk nemcsak imára kulcsolta össze a kezeit, de a kezekkel törülte le a nyomor könyveit is a szenvedők szemeiből. S midőn mind ezt igaz tényként ismerjük el, méltán állíthatjuk, hogy a valódi keresztény jellem, csakis a vallás eszményén s az élet realizmusán épülhet fel...

És csakis ily jellemmel, ily benső lelki nagy erényekkel, az észnek és a szívnek ily egybeolvadó isteni érzésével volt képes az emberek legnagyobbika is megjárni a Golgota útját...

A valláserkölc s erejét, — ezt a láthatlan isteni akaratot, ihletet, lelki enerzsiát — ami Nagymesterünk fölélbe helyezte minden emberi indulatnak, szenvedélynek, a külvilág összes pompájának és hatalmi erejének.

A nagy Napoleontól, hatalmának és dicsőségének tőpontján azt kérdezték: hogy miért nem alapít új vallást? Mire a világhódító azt felelte: «Azt én nem merem. Aki vallást akar alapítani, annak át kell mennie a Golgotán. Nekem ahhoz nincs erőm!»

Ami Dávid Ferencünk is a vallás eszméjével, a hit erejével s egy megnem értett korszak keserű fájdalmával szívében, élte át az ő Nagymesterének szenvedéseit s méltán tekinthetjük őt is, a vallás-reformátorok egyik legnagyobb alakjának. mert az ő életét is a **Golgota** inspirálta!

Halálának mai évfordulóján emelkedjünk az emlékezet szárnyain mi is fel az ő nagy szelleméhez s legyünk méltók hozzá azzal: hogy nemcsak szóval, de tetteinkkel is tovább fogjuk fejleszteni, ápolni a valláserkölesi érzés fenséges kultuszát!...

A *D. F. Egylet háromszéki fiókköre* november hó 17-én d. u. 2 órakor ünnepélyt tartott Sepsiszentgyörgyön a református templomban. Az ünnepély igen szépen sikerült. Szépen sikerült nemcsak azért, mert a kedvezőtlen és kellemetlen idő dacára a közönség felekezeti különbség nélkül teljesen megtöltölte a templomot, hanem szépen sikerült különösen azért, mert az ünnepély változatos programjának minden egyes pontja lelki és szellemi élvezetet szerzett a megjelenteknek s mindenki azzal a meggyőződéssel távozott, hogy kár lett volna elmaradni. Sajnos, hogy akik elmaradtak, azok éppen a körüi belső emberek voltak. A lelkészek közül mintegy fele jelent meg, az énekvezérek közül pedig csupán egy, az, aki legtávolabb lakik.

Az istentisztelettel egybekapcsolott ünnepélyen *Veress György* brassói lelkész mondott szép imát és jól kidolgozott beszédet ez alapigék nyomán: «a test nem használ sem mit, lélek az, ami megelevenít». (Ján. ev. VI. 63.) Beszéde életmegfigyeléseket tartalmazott. A gyakorlati életből merített találó példák élénk visszhangra találtak a lelkekben. Beszédében többször igen helyesen mulatott rá, hogy vannak sokan, akik Jézussal ellentétben azt az elvet vallják, hogy a lélek nem használ semmit, a test az, ami megele-

venit. Gyakorlott és kellemes előadása szintén hozzájárult ahhoz, hogy a közönség élvezettel hallgassa a különben is érdekes beszédet. *J. Szász Béláné*, ref. koll. tanár neje, egyleti alelnök tartotta az elnöki megnyitót. Másodszor végezte ezt a kötelességet. Midőn először hallottuk, meglepett. Akkor kifejeztük azon óhajításunkat, hogy vajha minél többször hallhatnók. És beszélt ismét, hallottuk újból. Sokat vártunk tőle s ő többet adott, mint amennyit vártunk. Az a csodálatosan lágymeleg hang, az a meleg érzés és vonzó erő, melyet beszédében, szavaiban kifejezésre tud juttatni, már magában véve is biztosítja a sikert. S amit mond, az nem hangzatos beszéd, nem frázis, hanem tudás, meggyőződés, józan megfigyelés, helyes alapon épült okoskodás. Mi a D. F. egyesület célja? Az, hogy a vallásos hitet ébresszük, a hitéletet ébrentartsuk, magunkat javítsuk, másokat tanítsunk, nekik példát mutassunk. Valahányszor összegyűlünk a Dávid Ferenc zászlója alatt s egy-egy hibát el tudunk hagyni, egy-egy ferdeséget le tudunk vetkezni, az ő szellemében járunk, az ő célját szolgáljuk. Más-e hát a D. F. Egyesület célja? Más-e mint a folytonos igazságra törekvés, a fokról-fokra való tökéletesedés? Ez volt az ő egész élete, lénye, gondolatvilága. *György Margit* IV. é. kép. növendék Reviczky: «Tartsatok bünbánatot» c. költeményével ért el megérdemelt szép sikert. Akik ismerik ezt a költeményt, azok tudják, hogy mily kiváló tehetséget és odaadó tanulmányozást igényel az, hogy a benne rejlő gondolatok kifejezésre jussanak, kívánt hatása meg legyen s a szavaló a refrain gyakori ismétlődése folytán az egyhanguság hibájába ne essék. És a szavalás gyönyörű volt. A nőképzede derék igazgatója, a kiváló szavaló Pálmay Lenke tudása és mesterkeze itt is éreztette hatását. A *Márkos Juliska* bölöni tanítónő kellemes, behizelgő hangja, kipróbált énektudása már többek előtt ismeretes. A «Dalnok imája» szép dallama most is kiválóan érvényesült. A hatást fokozta Hatvani Lajos kép. zenetanár elsőrendű orgona kísérete. A *Gyöngyössy Károly* tanf. tollnok gyakorlott szavalata (Kozma Andor: Krisztus mindenütt) s a szintén Hatvani Lajos vezetése mellett énekelt «*Alkalmi dalárda*» összhangzó éneke méltóképpen egészítette ki a jól összeállított műsort. Amit azonban legelől kellett volna említenem, az az *Ádám Éva* (Kamenitzky Etelka iparisk. tanítónő) tartalmas felolvasása volt «Vándorlelkek» címmel. A szentgyörgyi közönség szokva van az ő könnyen érthető, egyszerű szavakban foglalt s mégis mély igazságokat tartalmazó élet-

bölcseletéhez. A nagyszámú közönség lekötött figyelemmel hallgatta előadását. Tudomásunk szerint úgy az elnöki megnyitó, mint ez a felolvasás jönni fog a közlönyben. Ohajlandó is, hogy minél többen olvassák. Az ünnepélyt Szentiványi Miklós ny. alispán, egyleti elnök meglehangú köszönő szavakkal zárta be. A jól sikerült ünnepély a József Lajos esperes munkás kezét dicséri.

Az ünnepély nagy sikere további kitartó munkára kell buzdítson mindnyájunkat. Kötelelességeinket kivétel nélkül éreznünk kell. A közönségben megvan az érdeklődés a szép, a jó és tanulságos iránt. Ezt az érdeklődést újból és újból fel kell ébreszteni. Erre alig van megfelelőbb, alkalmasabb eszközünk, mint a vidéki D. F. egyletek működése. De ennek áldásos működésében elsősorban magunkban kell bízunk. Mig ezt át nem látjuk, meg nem értjük s mig e munkában közös erővel és közös jóakarattal részt nem veszünk, addig hiába várjuk, hogy a közönség lelkesedjék érte. A kitartó, együttes munka győzelmet arat. Új szellem új világot teremt. A vezérek lelkesedése átragad a hadseregére. A közönyösség megöli mindenek. Ezeket nem volna szabad soha felejtenuk.

Referens.

Egyházi és iskolai mozgalmak.

Királyi kitüntetésben részesült Kisgyörgy Sándor esperesünk jubileuma alkalmából, Hozzá illik a nagy elismeréshez, miben hívei és barátai részesítették. Jó hogy megjött Isten éltesse a Ferencz József-rend lovagkeresztje legújabb tulajdonosát!

Új örökös alapító. Sipos József m. kir. adótárnok úr belépett az örökös alapítók közé. Egyelőre beküldött 10 koronát s a többit rövid idő alatt küldi. Köszönjük a jóakaratot, köszönjük a példaadást.

A Dávid Ferenc Egylet megkezdette felolvasásait Kolozsvárt. Az első dr. Boros György tartotta szép számu közönség előtt, melyben különösen a nők tündököltek buzgóságukkal. Tárnya a Mózes törvényének keletkezése volt. Rámot tott azokra a nehézségekre, a melyekkel az ily régi dolgok eldöntésénél találkozunk. Kijelentette, hogy Mózesnek az élete a legendák kódébe van

burkolva s bajos volna meggyőzőleg bebizonyítani, hogy ilyen személy valaha élt. Rámutatott arra az erős küzdelemre, melyet a próféták a nemzeti istenhit meggyökereztetéséért folytattak. Törvényeket irtak, minden idegent kiirtottak s még sem jutott diadalra a törekvésük a nemzeti királyság fennállása alatt. A jövő felolvasó Györfi István lelkész-tanár a fogság hatását fogja ismertetni dec. 1-én, Gálfi Lőrinc tanár a Jézus eszméit és hatását, Csifó Salamon tanár a Pál irányát a következő vasárnapokon mindig d. u. 4 óraker. Orbán Lajos theologus hatásos zava-lata és a theologus-kar éneke egészítette ki a vallásos hangulatu délutánt. Az elnöki tisztet Kozma Ferenc alelnök teljesítette kedves megnyitó és bezáró beszédekkel.

Lelkész-beiktatás. Marosvásárhelyt Rédiger Géza új lelkészt nagy ünnepséggel iktatták be, melyen jelen volt

főpásztorunk és hiveit meghatotta szép beszédével. Az új lelkész beköszöntője köztetszéssel találkozott, úgy az új espéres Ürmösi Kálmáné is. A kis templom zsufolásig telve volt.

Csiky László marosvásárhelyi kir. táblai tanácselnök a marosvásárhelyi egyházközség gondnoka, a kítünő jogász, az egyház vezére és büszkesége elhunyt november 5-én. Egy pár napi betegség egészen váratlanul ragadta el a még csak 62 éves, kedves és szeretetreméltó embert. kinek elvesztét sokáig fogjuk érezni és fájlalni.

Rend Domokos. A Dávid Ferencz Egyetnek egyik örökös alapító tagja Rend Domokos m. kir. erdőtanácsos, aki közelibbről írta „Levelét az Alduna végpontjáról“ elhunyt nov. 12-én hosszabb szenvedés után. Nagy család gyászolja, de azonkívül az Alduna környékén lakó unitáriusok sokáig fogják fájlalni vezérlüket és pártfogójukat.

Elhunytak. *Göncz* Jolán kissolymosi áll. tanítónő, székelyszentmiklósi lelkészünk Göncz Károly kedves leánya — *Székelly* Miklósné Fülöp Margit kidei lelkészünk leánya élete 21-ik évében. Szomoruan leverő csapások.

Nagy Elemér borosjenői állomásfőnök fia e hó 26-án tartott esküvőjét a kidei unitárius templomban, Fülöp Mózes kidei pap fia leányával, Nellikével. Boldogságot kívánunk az új párnak!

Ebert András házassága. November 10-én délelőtt kötött házasságot Ebert András tordal s. lelkész Buja Lajos zentai isk. igazgató leányával, Ilonkával. Egyházunk áldásában Györfi István kolozsvári lelkész-tanár részécsitette az új házaspárt. Ebert házasságából kifolyólag újabb támadásokban részcsült a katolikus lapok részéről, melyeket illetőleg a „Világ“ november 16-iki számában védekezik és többek közt ezeket írja: „Az unitárius egyház leveivel nincs miért szégyenkezmem. Hogy számbelileg a legkisebb egyház, annak oka az egyedül üdvözítő egyház féktelen kegyetlenségében és határtalan elnyomásában keresendő. Mint unitárius lelkész hirdetem az igazi humanizmust, amely sem felekezetet, sem

rangot, sem vagyont nem néz, hanem mindenben és mindenütt az embert állítja előtérbe és az ember számára igyekszik mindazt megszerezni, ami őt, mint embert megilleti.“ Kívánjuk, hogy a hitestárs mellett találja meg azt a lelki nyugalmat, a melyre az ige hirdetőjének mindennap szüksége van.

Unitárius élet külföldön. Az oxfordi Manchester College kiváló történet-tanára, dr. Odgers I. Edvin november 15-én Londonban igen nagyszámú hallgatóság előtt az unitárius mozgalomról tartott előadást. Előadásában Servetus-sal, a Socinus testvérekkel és Dávid Ferenczel foglalkozott. Többek közt rámutatott arra a jelenségre, hogy mint fejlődött ki a magyar unitarizmus önálló nemzeti irányban minden idegen befolyástól menten

Unitárius keresztény naptár 1913 évre, Rózsaszínű takaróban jelent meg, látcszik, hogy jókedvet akar csinálni. Most igazán rá is fér mindenkire, annyi baj zúdult ránk ebben az elműlő esztendőben. Az unitárius naptár gazdagon terített asztallal fogadja a vendégeit, s öcsze-vissza 40 fillért kíván, a mi még borra velőnek sem sok. Ő azonban annyi minden jó és hasznos dolgot kínál, hogy egész esztendőre telik belőle. mert lám van egy csomó verse, vannak mulattató adomái, ügyes elbeszélései, hasznos ismertetései, jó képei. Az udvarhelykőri lelkészek minden dicséretre érdemesek, olyan sikeresen haladnak az unitárius naptár javításával. Most már jól magállja a helyét a sok naptár között.

Unitárius szószerk. Az unitárius lelkész kör vállalata az Unitárius Szószerk immár befejezte VII-ik kötetét. A 4-ik füzet keresztelési, esketési és urvacsorai beszédeket tartatmaz. Ugyan ezekkel foglalkozott az egész évfolyam. A munkában mintegy harminc lelkész vett részt, ami élénk irodalmi munkásságra mutat. Azt szerelnők, ha a jövő év folyamán egyházi beszédekkel foglalkoznék, már csak azért is, mert a Bedő-fele pályázatok sikerére is jó hatást remélünk, ha a szerkesztőség ezen a téren foglalkoztatja nagyszámú dolgozóitársát.

Mindenki tehet jót ha akar. Most, hogy az új év közeleg szánja rá magát mindenik olvasóink e lapért egy kis

áldozatra. Egy levelező lapon írja meg *kinek küldjünk mutatványt, kinek ingyen számot*. Minden lehetséges annak *a ki hiszen*, annak is *a ki akar*. Mi hiszük hogy sokan *akarnak* segíteni a jóban. Rosszat nem kérünk.

105 éves ember halt meg Londonban novemberben 96 éves koráig maga erején kereste meg a kenyerét. Ekkor ment a szegények házába. Kitünő példa.

Katonai szolgálathban levő ifjaknak a D. F. E. ingyen küldi meg az „Unitárius Közlöny“-t. Kérjük a név és lakás pontos megírását.

Mindenik lelkeszi hivatalnak. A Dr. Koszutiány Ignác egyetemi tanár úr *Egyházjogtanából* a lelkeszi levéltárnak egy példánya van az E. K. Tanács irodájában. A kik még nem intézkedtek sziveskedjenek megbizottjuk útján elvitetni.

Kelemen Albert elhunyt esperesünk kitünően sikerült arcképét és rövid életvázát közli a *Protestáns ujképes naptár* legifj. Szász Károly szerkesztésében. Több jeles cikk mellett a mi olvasóinknak figyelmébe ajánljuk a Török Pál nagylelkű superintendensre visszaemlékező cikket. A naptár ára 80 f. Mehner Vilmos kiadása Budapesten.

Az egylet pénztárába a folyó évi szeptember 20-tól november 20-ig rendes tagsági díjat fizettek: Nagy Rózsika Nyáradszereda, Csongvai Géza Kolozsvár 912-re, Veress Vilmos 910—911-re, Bereczki Vilmos Egeres, Török Árpád Erzsébetváros, Albert Lőrinc Bölön 912-re, Czupor Miklós Naszód 911—915-re, Mózes András Temesvár 912—913-rai Mihály Domokos Szamososszmező 912—916-ra, Péter József Nagyenyed 912—913-ra, Szász Ferenc Kolozsvár 912-re, dr. Költő Gábor 906—911-re, Zsigmond Ferenc Sinfalva 912 re, Naláczy Ádám, Sipos Kamilló Kolozsvár 912-re, Borbély Péter Torockó 912—916-ra. Előfizetési díjat fizettek: Fazakas Tamás Aranyosgerend, Kindl Károly Kolozsvár, Nagy Lajos Borosjenő 912-re, Gyöngyösy Gábor Bágyon 912—913-ra. Alapítói díjban fizettek: Thoroczky Vencel Guraszáda 100 K, Kovács József Hódmezővásárhely 100 K, Kovács Józsefné 60 K, dr. Boros György 20 K, Ajtay Jánosné Homoródalmás 20 K, Mikó Dezső Abrudbánya 50 K.

A marosköri fiókegylet pénztárába fizettek: Kelemen Árpád Székelykál 911—912-re, Nagy Jenő Jobbágyfalva 909—910 re, Tóth Károly Nyáradszentlászló 914—908-ra, Ürmösi Kálmán Szentgerice, Ürmösi Kálmánné, Gál Ferenc 912-re, özv. Kis Gyuláné 911—912-re; Özv. Gál Károlyné, Szabó Lajosné, Czupor Kálmánné, Szabó Zsigmond, Szabó Domokos Szentgerice 912 re, Fazakas Lajosné, Unitárius Egyházközség Nyáradszentmárton 911-912-re, Csinádi Jánosné Nyáradszereda 1911—912-re, Szabó Sándorné Nyáradszentmárton 916—912-re, Sófalvi Gergely, Nagy Sámuel Nyáradszereda 911-912-re, dr. Péterfi Áron 909—912-re, Bartalis József Csikfalva, László Balázs Isztló, Májai Gábor Szentgerice 911-re, Kuthi Mártonné 909 912 re, Pethő Kálmán, Pethő Mózes Nyomát 909—911-re, Pethő Ferenc 907 911 re. — Az U. K. költségeire ajándékoztak: Bereczki Vilmos Egeres 1 K, Török Árpád Erzsébetváros 1 K, a Perselyalpra br. P. Horváth Kálmán 50 kor. Fogadják az egylet köszönetét. Kolozsvár, 1912. november hó 20-án. *Gálfi Lőrinc*, pénztárnok

Szerkesztői üzenetek. Közműv. Gyfvr. Ugy látszik. hogy ma már nincsen olyan távolság még a hit világában is, amelyet ne lehetne megközelíteni. Örvendünk, hogy a „Közművelődés“ az unitárius vallásról annyira komolyan akarja a tájékozódást, hogy most már tiszteletet követelő udvariassággal megakarja könnyíteni munkánkat és megjelöli, mely kérdésekre kívánna feleletet kapni. Ezekre:

1. Mit tanítanak önök az ember eredetéről és végcéljáról?
2. Mit tanítanak önök a túlvilági életéről?
3. Mit tanítanak Jézus Krisztusról?
4. Mit tanítanak a keresztségről?
5. Hogy szolgáltatják ki önök a keresztséget?
6. Melyek az önök alapvető és nem alapvető igazságai?

E hat kérdésre négy cím alatt keletlene felelünk: az 1—2-re, a 3-ra, a 4—5-re és a 6 ra külön. Nem maradunk adósok a felelettel, de minthogy lapunk csak havankint jelenik meg, türelmes várakozást kérünk.

Felhívás a 25 év alkalmából.

Kedves tagtársunk és az Unitárius Közlönynek mindenik olvasója!

Huszonhét éve mult, hogy a Dávid Ferenc-Egyletet megalapítottuk, huszonöt éve, hogy az *Unitárius Közlönyt* megindítottuk. Mindazok, akik egyletünk gyűlésein csak egyszer is megjelentek, mindazok, akik lapunknak csak egy számát is látták és átolvasták, meggyőződhetnek, hogy e két intézmény mindig csak arra törekedett, hogy a *békesség, a jóakarát, az emberek megbecsülése, szeretete, a tiszta erkölcs és az igazi vallásosság terjedjen.* Azt hisszük, hogy ebben a föltevésünkben és hitünkben megerősít minket kedves tagtársunk is és az Unitárius Közlönynek mindenik olvasója.

Ahhoz sem férhet kétség, hogy a Dávid Ferenc-Egylet oly csekély egyleti díjat kívánt, amelyet egyetlen másik egylet sem Azt meg egyetlen egylet sem tette meg, hogy 2 kor. tagdíj fejében még rendes havi lappal is ellássa tagtársait. A Dávid Ferenc-Egylet ezt művelte 25 év alatt. Ezt szeretné folytatni tovább is.

De milyen óriás változás állott be a pénz értékében és a munka árában ezalatt! Ma két koronával nem szerezhető meg az, aminek ezelőtt 25 évvel egy korona volt az ára. És mégis mi éppen népünk érdekében azt óhajtanók, hogy a DFE. rendes tagjai az Unitárius Közlönyt a jövőben is kapják 2 koronáért.

Hogy érhetjük el ezt az ideális állapotot? Ugy, ha mindazok, akik *vagyoni és hivatali* állásuknál fogva arra vannak elhíva, hogy intézményeket teremtsenek és tartsanak fenn, a Dávid Ferenc-Egyletnek *örökös alapítói* lesznek.

Kedves tagtársunk, szeretett atyámfia! Ez a felhívásunk és kérésünk is egészen a mi szerény viszonyainkhoz van szabva. Tudjuk, hogy közzöttünk nem soknak van nagy vagyona, de tudjuk, hogy annál többnek unitárius ügybuzgósága és áldozatkészsége. A mi vallásunk történelme már sok kitűnő példáját adta annak, hogy *a lélek ereje, az erős akarat, kitud pótolni minden hiányt.*

Mi teljes bizodalommal fordulunk ezuttal is kedves atyámfiahoz és reméljük, hogy az Unitárius Közlöny jubiláris évében valamelyes irányban meg fogja mutatni érdeklődését és elismerését a Dávid Ferenc-Egylet eddigi törekvéseért.

Az örökös alapítói díj befizetését elfogadjuk az 1912. év folyamán tetszés szerinti részletekben. Meleg köszönetünkre számíthat akkor is, ha 40 koronával lesz alapító, vagy ha egy tetszés szerint választandó névre megrendeli az Unitárius Közlönyt, vagy ha egy új tagot biztosít.

Az erkölcsi erély és a vallásos buzgóság ragadja meg mindnyájunk szívét és szilárdítsuk a *Dávid Ferenc-Egyletet* s szószólóját, az *Unitárius Közlönyt.*

Dr. Boros György,
főtitkár.

Báró Petrichevich Horváth Kálmán,
a Dávid Ferenc-Egylet elnöke.

A Dávid Ferenc-Egylet alapítói: Br. P. Horváth Kálmán Felsőzsuk 600 kor. Brassai Sámuel Kolozsvár 400 kor. Hajós János alapítvány 200 kor. Fekete Gábor Kolozsvár 100 kor. Dr. Bedő Albert Budapest 100 kor. Könyves Kálmán Részvénytárs Budapest 100 kor. Székely László Torda 100 kor. Ürmössy Jenő Kolozsvár 100 kor. Reitter Aladárné Kolozsvár 50 kor. 40—40 kor. fizettek: Ádámosi Ferenc Désakna, Albert Dénes Kolozsvár, Beczkay Péter Kolozsvár, Bonca Miklós Budapest, Balogh József Kolozsvár, Derzsi Károly Torda, Ferencz József Kolozsvár, Ferenc Józsefné Kolozsvár, Ferencz Zsuzsa Végh M.-né Kolozsvár, Farkas Józsefné Kolozsvár, Fodor Károly pitești (Románia), Gyöngyösi Béla Kolozsvár, Gyöngyösi Béláné Kolozsvár, Gyulay László Kolozsvár, P. Horváth Gáborné Kolozsvár, Iszlai Márton Kolozsvár, P. Horváth Borbáira F. Zsuk, Jakab István Déva, br. Kemény Gézané Kolozsvár, Mikó Béla Nagybánya, K. Nagy Béla Szilágykraszna, Pál Ferenc Kolozsvár, Székely Miklós Torda, Szentkirályi Ferenc Gagy, dr. Boros György Kolozsvár (50 K), Derék Gyuláné br. Györfi Róza Megyaszó, Bedő Dénes Nagyenyed, Daniel Lajos Vargyas; Koronabank Részvénytársaság Kolozsvár (30 korona).

Szives kérés a tagtársakhoz!

Kedves tagtársunk!

Nagy szolgálatot tenne, ha lenne szives a becses címére járó ottani lapban egy pár sorban megemlíteni az „UNITÁRIUS KÖZLÖNY” jubiláris számát (1912. januárius). Jó lenne a tartalmából valamely kis részt közölni tájékozásul.

Jövőre nézve is kérjük kedves tagtársunkat, lenne szives beküldeni lapunkból az ottani lapba akár valamely unitárius hírt, akár a vallás vagy az egyház ismertetését.

Arra is kérjük, hogy ami unitárius vonatkozást lát a lapokban, vágja ki és egy borítékban küldje be hozzánk, ráírva a lap címét, számát és becses nevét. A levelet nem kell leragasztani s akkor csak 2 fillérbe kerül.

Köszönettel fogadjuk, ha bármely irányban tájékozza, tanácsolja, figyelmezteti szerkesztőségünket.

Fogjunk kezet a szent ügy érdekében!

Szivélyes üdvözlettel

UNITARIUS KÖZLÖNY
szerkesztősége.

A D. F. E. örökös alapítói.

Akik legalább 100 koronát fizetnek, a Dávid Ferenc Egylet örökös alapítói lesznek. Az Unitárius Közlöny 25 éves fennállása alkalmából megújítjuk a Brassi bácsi huszonöt éves felhívását és a báró Petrichevich Horváth Kálmán mostani elnökünk lelkesítő példáját. 100 kor. összeg *több részletben is fizethető.*

Örökös alapítók.

1. Dr. Brassai Sámuel 400 kor.
2. Báró Petrichevich Horváth Kálmán 650 kor.
3. Hajós János 220 kor.
4. Fekete Gábor 100 kor.
5. Bedő Albert 100 kor.
6. Könyves Kálmán Rtárs. Budapest 100 kor.
7. Székely László Torda 100 kor.
8. Ürmössy Jenő Kolozsvár 100 kor.
9. Csegezi Mihályné Albert Ilka, „elolvasva annyira nagyra-becsült és feledhetlen Brassai bácsink levelét és báró Petrichevich Horváth Kálmán úrnak valóban meglehetősen felhívását“ 100 kor.
10. Raffay András Abrudbánya (1. részlet) 40 kor.
11. Dr. Boros György (40 K) kiegészítésül 30 kor. = 70 K.
12. Torockói egyházközség 100 kor.
13. Ferencz József püspök 100 kor.
14. Koronabank rt. második részlet 60 kor.
15. Merkurbank rt. első részlet 40 kor.
16. K. Nagy Béla Kraszna kiegészítésül 20 kor. = 60 kor.
17. Matskási Lajosné özv. édes anyja Farkas Józsefné 40 kor. alapítványa, kiegészítésül 20 kor. = 60 kor.
18. Boér Gergely Kolozsvár 100 kor.
19. Raffay Zsigmond lelkész (1. rész) 50 kor.
20. Imreh József főszolgabíró (1. rész) 50 kor.
21. Borbély Sándor igazgató bejelentett 100 kor.
22. Dr. Székely Ferenc miniszter 100 kor.
23. Boncza Miklós egyh. tanácsos 160 kor.
24. Kőváry László 120 kor.
25. Tischler Mór 100 kor.
26. Mikó Dezső 2 részletben bejelentett 100 kor.

A D. F. Egylet régebbi alapító tagjai: Albert Dénes 60 K
Adámosi Ferenc 60, Beczkai Péter 40, Balogh József 40, Bedő
Dénes 40, Ballok Károly 40, br. Daniel Lajos 60, Derzsi Károly
40, Deréky Gyuláné 40, Ferencz Józsefné 60, Ferencz Zsuzsa 40,
Fekete Pál 50, Fodor Károly 40, Gyulay László 60, Gyöngyössy
Béla 60, Gyöngyössy Béláné 40, P, Horváth Borbára 40, P. Hor-
váth Gáborné 40, Iszlai Márton 40, Jakab István 40, br. Kemény
Gézáné 40, Kovács Józsefné 40, Mikó Béla 60, Pál Ferenc 40,
Reitter Aladárné 40, Székely Miklós 40, Szentkirályi Ferenc 40,
Ürmössy Miklós 60 korona.

Ha régebbi alapítóink vagy az elhunytaknak hozzátartozói
kegyesek lesznek kiegészíteni alapítványaikat az örökös alapítói
összegre, a megindult jubileumi gyűjtés nagy lendületet fog venni.

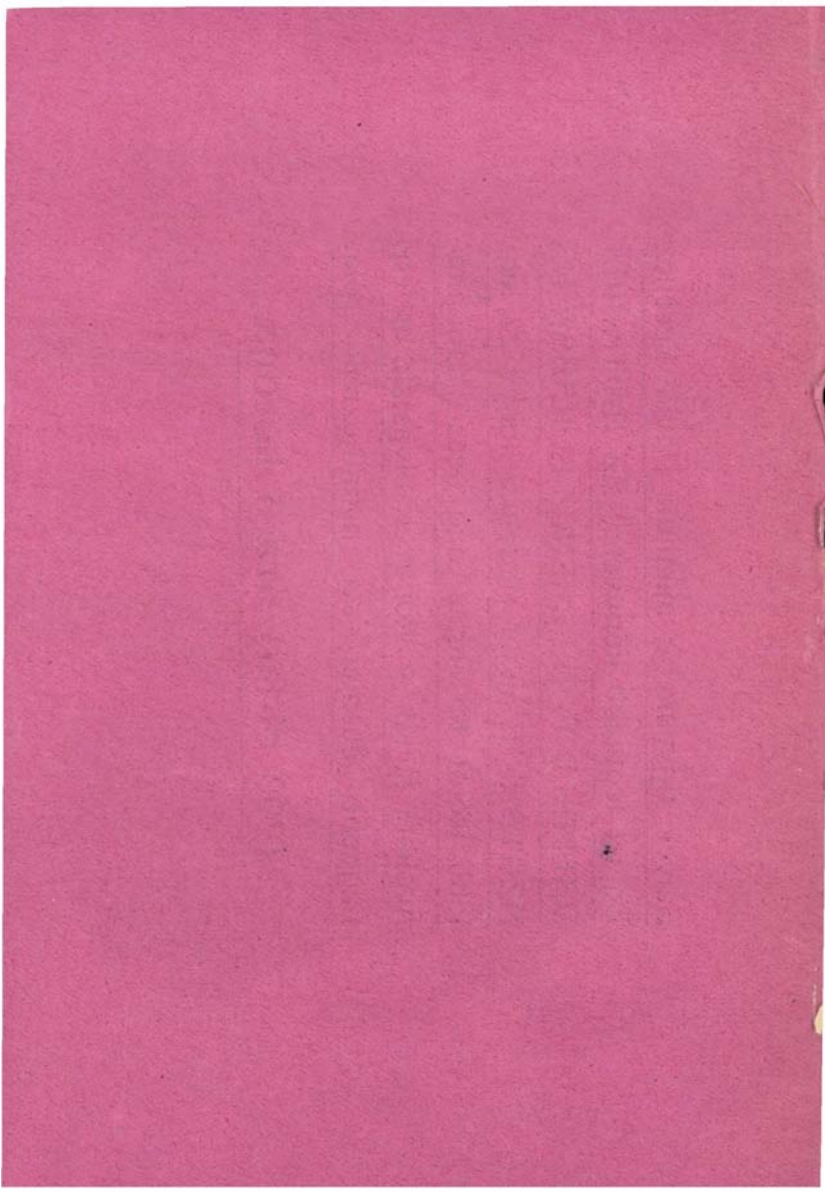
Megkezdődött egyháztanácsosaink hozzájárulása. Nem kétel-
kedünk, hogy a 300 vezérférfiú nem fog késni a szép és üdvös
célra áldozás szép munkájában való részvétellel.

659
Mint hogy bizalmas felhívásunkra, hogy a
Dávid Ferencz Egylet alapítója legyen, még nem
kaptunk választ, legyen szabad reménylenünk,
hogy ~~október 26-án tartandó közgyűlésünkre~~ lesz
szives elküldeni becses nyilatkozatát. Bis dat
qui cito dat.

Szives figyelmébe ajánljuk Dávid Ferencz
Egylet legújabb könyvét: »AZ UNITÁRIUS
VALLÁS DÁVID FERENCZ KORÁBAN ÉS
AZUTÁN«. A nagyterjedelmű könyv 22 leg-
jobb irótól tartalmaz nagybecsű tanulmá-
nyokat. A kik e könyvet olvasták, a leg-
nagyobb elismeréssel nyilatkoznak róla.

(200 oldal) ára 3 korona.

Redves és szeretett Egyháztanácsos úr!

Egyháztársadalmunknak immár 28 éve működő szervére: a DÁVID FERENCZ-EGYLETRE irányítjuk nagybecsü figyelmét. Egyletünk működése és törekvése olyannyira ismeretes, hogy megsértenők egyháztanácsos afiát, ha azt rövid levelünkben fejtegetni kezdenők. Azt is méltóztat tudni, hogy Egyletünk szerencsésen megtalálta a módot az egyházunkhoz nem tartozó egyének, férfiak, nők és ifjaknak megnyerésére. Ünnepeleink és felolvasásaink mindig díszellegnek idegen jelesek nevével. Valóban megható az a szives készség, amivel résztvesznek a segítő munkában. Tagadhatlan, hogy ennek az érintkezésnek és barátkozásnak nagyon jó hatása volt vallásunk népszerűsítésére és egyházunk barátai számának növelésére.

Irodalmunk, s főképpen lapunk az Unitárius Közlöny közkedveltségnek örvend szerte a hazában. Örömmel olvassák nem unitáriusok is s biztonnal hozzájárul eszméink terjesztéséhez.

Kezdet óta az volt törekvésünk, hogy népünket s környezetüket nyerjük meg a vallás-erkölcsi eszmékkal foglalkozásra. Korunk nagy hatalmához a sajtóhoz folyamodtunk. Lapunkat megindítottuk s adtuk a rendes, vagy alapítói tagsági díjért, hogy bárki is hozzá juthasson. Ennél is többet tettünk: a fiók-egyletekhez tartozó tagok 2 korona díjából csak 60 percentet: 1 kor. 20 fillért kívántunk s azért fölruháztuk tagsági joggal nemcsak a fiók-egyletben hanem a D. F. E.-ben is. Ilyen előzékenységet — tudunkkal — egyetlen testület sem tanusít. E mellett számtalan példányban küldjük ingyen szegényeknek és közkatonáknak. Szives figyelmébe ajánljuk, hogy ezt a nagyfoku kedvezményt immár 25 éve nyújtjuk, holott nem egyszer voltunk nehéz helyzetben, mert köztudomásu, hogy 25 év alatt *a nyomdai munkák ára háromszorosnál is nagyobbra emelkedett*, tehát 2 korona a nyomdai és postai költséget sem fedezi. Vegyük hozzá még azt is, hogy tagjainknak egyharmad része rendszeren hátralékban van.

Lapunk az Unitárius Közlöny fönnállása 25 évét ünnepli. Szeretnők megtartani olcsóságát s szeretnők biztosítani fönnállását.

Hogy érhetjük el ezt a kettős célt? Csak úgy, ha egyházunk felelős vezérei kivétel nélkül mindannyian magukévé teszik ezt a szent ügyet. Ilyennek tekintjük egyháztanácsosainkat. Ez jogosít föl kérésünk előterjesztésére és teljesítése várására.

1. Kérjük sziveskedjék örökös alapítóink közé legalább 100 koronával belépni, vagy ha már belépett, sziveskedjék másokat is megnyerni.

2. Sziveskedjék nyilatkozni milyen részletekben kívánja az alapítói díjat befizetni. A jelen évben legalább felerészét óhajtjuk megkapni s az egészet egy év alatt.

3. Sziveskedjék másokat is megnyerni erre, de legalább egy rendes tagot biztosítson.

4. Bízalmas levelünkre becses válaszát várjuk és elvárjuk. Ne vegye túlzott kívánságnak, ha ezt kifejezzük s ha a válasz mégis késne, egy hónap multával megismételjük kérésünket Erre följogosít az a *bizalom*, amelynek alapján fölkeresni magunknak bátorságot vettünk, az az állás, amelyet Egyháztanácsos afia egyházunkban és a társadalomban elfoglal.

5. Bármily irányú észrevételét, tanácsát szíves köszönettel fogadjuk, választmányunk elébe terjesztjük s levelét gondosan megőrizzük.

6. Levelét alólirott titkárhoz, a pénzküldeményt Gálfi Lőrinc theol. tanár, egyleti pénztárnokhoz kérjük.

Fogadja kedves és szeretett egyháztanácsos úr a Dávid Ferenc-Egylet nevében szívélyes köszöntésünket, maradtam atyafiságos szeretettel

Kolozsvár, 1912 augusztus hó.

Br. Petrichevich Horváth Kálmán,
elnök.

Dr. Boros György.
főtitkár.

Szelvény.

Alólirott a Dávid Ferenc-Egylet örökös alapítói közé ezennel belépek és az Egylet pénztárába, Kolozsvárra részletben koronát fizetek.

Bejelentem új tagnak (név, lakás, utca)

Kelt év hó napján

Aláírás:

Kérjük ezt a szelvényt töltsé ki s egy levélborítékban küldje be az egyletnek.

DÁVID FERENCZ-EGYLET KOLOZSVÁR.

Nagyságos
Tekintetes

Bernóssy Lajos úr

egyháztanácsos urnak

HL

Meghívó.

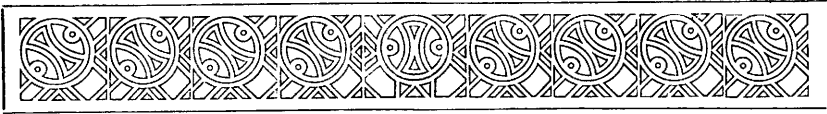
A kolozsvári unitárius kollégium
igazgatósága és ifjusága

folyó évi október hó 26-án délelőtt 10
:: órakor a kollégium disztermében ::

a jóltevők emlékére

hála-ünnepélyt

rendez, melyre címedet és családját
tisztelettel meghívja.

Az ünnepély sorrendje:

1. Luther M.: Erős várunk . . . Énekli *az ifjúsági énekkar*.
2. Ima. Mondja *Vári Albert*, főgimn. vallástanár.
3. Megnyitó beszéd. Mondja *dr. Gál Kelemen*, igazgató.
4. Brassai emlékezete. *Dr. Boros György*, theol. tanár.
5. Bihari kesergője. Vonósnégyes. Előadják: *Boros Sándor, Hadházy Sándor, Holló Endre, Lakatos Imre* VIII. o. t.
6. Emlékbeszéd jóltevőinkre. Mondja *Tanka Gyula* VIII. o. t.
7. Mozart: Larghetto, op. 108. Előadja az *Apolló-kör*.
8. Emlékezés jóltevőinkről. Irta *Péterfi Albert*. Szavalja *Hadházy Sándor* VIII. o. t.
9. Himnusz. Énekli *az ifjúsági énekkar*.
10. Brassai sírjára koszorút helyez a temetőben *dr. Gál Kelemen*, igazgató.

